

Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)», за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей) в системі підготовки педагогічних кадрів» [4] формування та розміщення державного замовлення з предметної спеціалізації «правознавство» не передбачається, що означає, що держава не фінансує підготовку вчителя правознавства. А це, як не прикро визнавати, означає, що викладати правознавство в школах України будуть вчителі образотворчого мистецтва, фізичної культури, трудового навчання, математики тощо. Зрозуміло у зв'язку з цим на які результати їх роботи можна очікувати. І це при тому, що саме в шкільний період закладаються ті морально-правові підвалини, які згодом, скажімо, унеможлиблювали б появу в державі конституційно-правових криз на кшталт тієї, яку ми спостерігаємо сьогодні.

Список використаних джерел

1. Разметаєва Ю. С. Правові цінності: природа і особливості. Правова доктрина – основа формування правової системи держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятим. моногр. «Правова доктрина України», Харків, 20–21 листоп. 2013 р. Харків, 2013. – С. 183–186.

2. Права людини в школі: чи популяризують ці цінності серед дітей? URL : <https://www.prostir.ua/?focus=prava-lyudyny-v-shkoli-yak-populyaryzuvaty-tsinNesti-sered-ditej>.

3. Указ Президента України «Про національну програму правової освіти населення». Офіційний вісник України. 2001. № 43. С. 36. Ст. 1921.

4. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Переліку предметних спеціальностей спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)», за якими здійснюється формування і розміщення державного замовлення та поєднання спеціальностей (предметних спеціальностей) в системі підготовки педагогічних кадрів». Офіційний вісник України. 2016. № 47. С. 552. Ст. 1718.

Гуз Юлія Миколаївна,

здобувач ступеня вищої освіти магістра
за спеціальністю «Психологія» ННІЗДН
Національної академії внутрішніх справ

НЕДИРЕКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК СПРОБА ЗМЕНШИТИ РИЗИК КОМУНІКАТИВНИХ НЕВДАЧ У ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ

В основі будь-якого навчальної, як і будь-якої іншої, діяльності лежить зв'язок між людьми, у процесі якого виникає психічний контакт, що проявляється в обміні інформацією, взаємопереживанні, взаєморозумінні, взаємному впливі – спілкування. У спілкуванні

важливе значення має низка внутрішніх (психологічних, духовних, когнітивних) та зовнішніх умов (час, місце, канал, яким передається інформація). Порушення однієї або кількох умов може спричинити появу комунікативних девіацій – недосягнення комунікативної мети; відсутність взаєморозуміння та згоди між учасниками (за Ф.С. Бацевичем). У контексті навчання досягнення комунікативної мети визначає досягнення мети навчальної, а комунікативні невдачі становлять ризик так званого «провалу», коли зусилля освітнього процесу зводяться нанівець.

У першій половині 2020 року у зв'язку зі світовою пандемією коронавірусу Covid-19 українська освіта була змушена за зразком світових практик опанувати можливості дистанційних форм навчання на всіх рівнях освітнього процесу. Справжнім випробуванням перехід в онлайн став для традиційної освіти. Йдеться, у першу чергу, не про труднощі технічного характеру, а про адаптацію вчителів, викладачів, учнів і студентів до нових умов роботи, намагання, попри недоліки навчання за посередництва інтернету та гаджетів, сповна скористатися його можливостями. Вказані обставини скеровують науковий інтерес у напрямку дослідження: чи позначилося дистанційне навчання на сприйнятті студентами освіти.

Вже початкове опрацювання цього питання показало, що, загалом, відповідь є ствердною. Упродовж листопада 2020 року ми опитали 55 студентів закладів вищої освіти, більшість із яких (47 осіб) засвідчили, що раніше, до введення карантинних обмежень, не практикували онлайн навчання. У той час як 24 респонденти зазначили, що вважають онлайн формат єдиноможливим за умов, що склалися, а 23 – вважають його – гарною альтернативою аудиторному навчанню, тільки четверо опитаних вказують на те, що онлайн формат не поступається якістю офлайну. 14 опитаних назвали онлайн формат полегшеною формою навчання, стільки ж осіб – щоденним випробуванням для їхніх нервів.

Оцінюючи вплив дистанційного навчання на цілісність комунікативного процесу, студенти зазначили, що онлайн та офлайн формати у цьому контексті – непорівнювані (21), багатьом здобувачам освіти важко зорієнтуватися, що відбувається під час заняття (19), дехто принципової різниці не вбачає (14) та дехто підкреслює важливу роль викладача як адресата повідомлень та модератора процесу (7).

Цікавим є той факт, що більшість опитаних вказали, що під час онлайн занять почуваються більш напружено (33), з них – 22 особи пояснюють це зовнішніми чинниками та 11 – внутрішніми. При цьому 25 осіб заявили, що під час онлайн занять почуваються більш розслаблені. 23 опитаних повідомили, що дистанційне навчання, на їхню думку, сприяє розвитку лінії. Так само 23 студентів визнали, що під час онлайн занять іноді не розуміли змісту сказаного, 19 не відмовляли собі у можливості не будучи почутими коментувати людей та ситуації, 17 осіб зазначили, що онлайн більш рішуче, ніж в

аудиторії, брали слово та стільки ж поскаржилися на те, що були позбавлені можливості виказати свою думку. Насамкінець учасники дослідження зауважили, що під час онлайн навчання помічали за собою прояви роздратування (26), відчуття незавершеності (18), відчуття тривоги (15), бажання залишатися непомітними (14). У той же час 23 особи вказали, що помічали за собою зазначені прояви і поза процесом дистанційного навчання, натомість 16 – не помічали, 8 висловили невпевненість.

Беручи до уваги наведені дані, дійсність спрямовує нас до думки, що під час онлайн навчання, можливо, роль студентів є вирішальною, як ніколи раніше. У процесі обміну інформацією з викладачем та між самими собою саме студенти задають тон і напрямок та, відповідно, можуть впливати на те, чи вдасться у підсумку досягти навчальної мети. Це пояснюється тим, що на дистанції фактично неможливий такий контроль із боку викладача, до якого студенти звикли в аудиторіях. Та чи й потрібен він – питання дискусійне. Зважаючи на це, в нагоді можуть стати основи недирективного навчання, описані К.Р. Роджерсом. Вчений запропонував застосовувати в освіті його погляди на клієнт-центровану психотерапію. На його думку, навчання, як і терапія, має бути сконцентрованим на студентах, а завдання викладача – забезпечувати умови для «значимого» навчання. Під таким мається на увазі навчання, що є дечим більшим, ніж передача і накопичення фактів. Викладач – не той, хто вказує, що і як робити, а той, до кого можна звернутися за порадою на шляху власного пошуку. Цей пошук має увінчатися самостійно здобутими знаннями, особистими науковими відкриттями. За Роджерсом, навчити неможливо, можна тільки навчитися.

Отож, враховуючи поширення пандемії, поки що невтішні прогнози її подолання, а також думки опитаних студентів, можна сказати, що тема комунікативних девіацій в умовах застосування дистанційної освіти заслуговує на подальше ґрунтовне вивчення. Проте вже зараз зрозумілими є кілька принципових речей: традиційне та дистанційне навчання – різні, трансформація звичних навчальних методів і форм в онлайн формат не завжди відбуватиметься безболісно, на вимогу часу освіта потребує переосмислення підходів до ефективного поширення знань.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник/Ф.С.Бацевич. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Серія «Альма-матер»).
2. Психологічний словник/Авт.-уклад. В.В.Синявський, О.П. Сергєєнкова / За ред. Н.А. Побірченко.
3. Роджерс Карл Р. Становление личности: Взгляд на психотерапию. – Москва: ИОИ, 2017. – 240 с.